

Motion till riksdagen 2023/24:2832

av Rasmus Ling m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:84 Säkerhetszoner

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:84 Säkerhetszoner.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraven för att upprätta en säkerhetszon bör höjas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera en maximal gräns för hur stort område en säkerhetszon får omfatta och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en sammantagen tidsgräns borde etableras för hur länge en säkerhetszon får gälla och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingripanden mot barn inom säkerhetszoner bör omfattas av vissa begränsningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mer omfattande ramverk för visitationer av barn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka sina rutiner för dokumentation och att systematiskt följa upp hur ingripandena genomförs och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förslaget till lag om säkerhetszoner bör tidsbegränsas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten regelbundet bör utvärdera hur de nya reglerna har tillämpats och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera om den nya lagstiftningen tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och vid behov återkomma med förslag som ger enskilda ett fullgott skydd mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet, liksom många delar av det svenska samhället, ser allvaret i det eskalerande våldet. Att stävja det kommer i många år framöver vara en central fråga i det riksdagspolitiska arbetet. Vi anser dock att trots situationens allvar måste man förmå att få bukt med problematiken utan att underminera de demokratiska normer och värderingar som ligger till grund för vårt samhälle. Ska man inskränka på dessa måste det krävas proportionerliga åtgärder där det finns vetenskapligt stöd om att åtgärderna kommer att få önskad effekt. Målbilden måste vara att det råder samstämmighet i frågan, att både de som utför och de som påverkas av ingripandet kan enas om att en så pass allvarlig inskränkning är motiverad och kommer att ha önskad effekt.

Så är inte fallet i regeringens proposition om visitationszoner, eller ”säkerhetszoner” som regeringen ansåg vara passande. I stället för samstämmighet föreligger det bara antaganden vad gäller säkerhetszonernas förmåga att minska kriminalitet. Samtidigt menar flera yrkesverksamma inom polismyndigheten att zonerna riskerar bli kontra-produktiva, samt ifrågasätter hur effektiva de kan bli.¹ Flertalet remissinstanser och liknande insatser från andra länder befarar att rasprofilering och diskriminering kommer att vara regel snarare än undantag. Vi vet att sådan problematik förekommer i polisens verksamhet redan idag². Säkerhetszonerna riskerar därmed att spä på misstron gentemot svenska myndigheter, särskilt i de områden där de har som mest förtroende att återuppbygga.

Att splittringarna inom det svenska samhället vuxit under det senaste decenniet är någonting som flera konstaterat. Det är därför anmärkningsvärt att man från regeringens sida kontinuerligt väljer att vidga dessa klyftor. Än mer oroande blir det när man använder det dagsaktuella politiska läget för att kringgå institutionella mekanismer och funktioner konstruerade för att bibehålla demokratisk kvalitet. Även Lagrådet riktar allvarlig kritik mot den beredningstakt som regeringen har valt för lagförslaget om säkerhetszoner, både för remissinstanserna och för Lagrådet. Miljöpartiet anser att regeringens förslag om säkerhetszoner är ytterst problematiskt och motsätter sig regeringens proposition.

Säkerhetszoner lär, som flera remissinstanser, poliser och forskare säger, inte motverka kriminalitet. Sannolikheten är att de snarare leder till trakasserier och ökad diskriminering, vilket i sin tur eroderar både tillit och samverkan mellan myndighetsväsen och invånare. Det är fel väg att gå. Miljöpartiet m.fl. menar att det som krävs för att motverka kriminalitet från ett tidigt stadium är starkare tillit och mer samverkan mellan myndigheter och invånare, inte mindre. Skyddsneten behöver stärkas, det preventiva arbetet måste breddas och medel måste tillföras, på så sätt kan vi motverka kriminalitet innan den hinner befästa sig. I stället för säkerhetszoner hade regeringen kunnat investera tid och resurser på preventiva insatser som faktiskt gör skillnad. Exempelvis hade Miljöpartistiska förslag, såsom kontinuerliga hembesök hos föräldrar i samverkan mellan BVC, socialtjänst och förskola, möjliggörandet av snabbspår till psykiatrisk utredning, kompetenshöjning inom elevhälsan och skapandet av lokala brottsförebyggande samarbeten under ledning av polisen kunnat förhindra kriminalitet i betydligt högre grad än säkerhetszoner.

¹ Brottsförebyggande rådet. (2023). s. 18. Polisens arbete med profilering och likabehandling. Med fokus på diskriminerande etnisk profilering. *Rapport 2023:12*.

² Civil Rights Defenders. (2017). s. 4. Slumppvis utvald. Ras-/etnisk profilering i Sverige.

Ökad risk för diskriminering, rasprofilering och negativa konsekvenser för den personliga integriteten

Miljöpartiet anser att säkerhetszonerna så som de är utformade riskerar att skapa ännu tydligare skiljelinjer i det svenska samhället. Detta eftersom att zonerna ska etableras i områden där det finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning³. Dessa områden tenderar att vara förorter till större städer, områden som under årtionden sett livskvalitet och samhällsservice fallera som resultat av politisk negligens. Områdena huserar ofta en relativt stor andel individer tillhörande etniska minoriteter och är till stor del politiskt eftersatta. Människor i dessa områden tenderar att leva i större socioekonomisk utsatthet, blir oftare diskriminerade emot samt hyser större misstro gentemot myndigheter. Att polisen fritt ska kunna visitera vanliga människor i dessa områden kommer med största sannolikhet att leda till en ökad skepsis och ett ökat förakt, inte enbart gentemot polisen, utan mot svenskt myndighetsväsen i stort. Zonerna riskerar även att skapa ännu större barriärer mellan de områden som anses ”normala” och de som anses ”avvikande”. Där det inte etableras säkerhetszoner uppfattas människor som hederliga, medan man i politiskt eftersatta områden målar upp samtliga individer som potentiella hot.

Svensk forskning påvisar även att polisen använder sig av rasprofilering. Individer tillhörande etniska minoriteter kontrolleras i större utsträckning, tydligast blir detta när det gäller unga män som bor i politiskt eftersatta områden⁴. Det är inte heller förvånande att etniska minoriteter upplever sig bli stigmatiserade och diskriminerade av polisen i högre utsträckning. Brå:s rapport från 2023⁵ bekräftar även denna etniska profilering, och menar att polisen saknar vägledning för att förebygga diskriminerande profilering. Avsaknaden av ansvarsutkrävande kan även leda till uppgivenhet och ökad misstro för polisens arbete.

I samma rapport kan man konstatera att flera poliser är negativa till införandet av säkerhetszoner, en majoritet ansåg inte att de är ett viktigt verktyg. Poliserna själva menar att det redan finns tillräckligt lagstöd för att visitera en individ som de anser behöver visiteras, samt att zonerna snarare riskerar att rasera det långsiktiga relationsskapande arbetet mellan polis och individ. Även polisen lyfter den påtagliga risken att zonerna kommer att leda till att människor känner sig trakasserade och diskriminerade, vilket i sin tur skadar förtroendet för polisen i de områden där de behöver det som mest.

Miljöpartiet anser att dessa risker kommer att öka om ett system med säkerhetszoner införs, dels eftersom lägre krav kommer ställas för när en visitation får ske och dels för att konstruktionen med geografiska zoner i sig medför en sådan risk. Med hänsyn till den omfattande risken för diskriminering, rasprofilering och trakasserier menar Miljöpartiet att förslaget om säkerhetszoner inte kan anses proportionerligt, utan att det kommer göra betydligt mer skada än nytta. Miljöpartiet anser därmed att riksdagen bör avslå regeringens proposition 2023/24:84 Säkerhetszoner.

³ Ds 2023:31. (2023). s. 90. Säkerhetszoner – ökade möjligheter för polisen att visitera för att förebygga brott.

⁴ Civil Rights Defenders. (2017). s. 4. Slumpvis utvald. Ras-/etnisk profilering i Sverige.

⁵ Brottsförebyggande rådet. (2023). s. 18. Polisens arbete med profilering och likabehandling. Med fokus på diskriminerande etnisk profilering. *Rapport 2023:12*.

Beredningsprocessen

I likhet med flera andra förslag har regeringen valt att förkorta remisstiden. Remissinstanserna förväntades bereda sina svar över jul- och nyårshelgerna – promemorian remitterades den 15 december 2023 och remissvaren skulle vara inkomna senast den 18 januari 2024. Regeringen avsåg sedan att lägga fram propositionen den 20 februari, med förkortad motionstid för att snabba på arbetet ytterligare. Lagförslaget skulle sedan träda i kraft redan i mars 2024.

Att snabbspåra och förhasta beredningsprocesser på ett så pass strategiskt sätt undergräver de demokratiska normer och värderingar som riksdagen ämnar upprätthålla. Särskilt när det, som i detta fall, gäller kontroversiell och ingripande lagstiftning, någonting lagrådet riktat skarp kritik mot regeringen för. Ska beredningsprocessen accelereras på liknande manér menar Miljöpartiet att det bör föreligga bred enighet i riksdagen, inte nästintill total splittring. Miljöpartiet beklagar djupt regeringens strategi, dvs. att med kampen mot brottsligheten som förevändning begränsa beredningsprocesserna. Det äventyrar möjligheten för riksdagen att få tillgång till ett bra och allsidigt beslutsunderlag, något som i förlängningen kan påverka rättssäkerheten.

Diskrimineringslagen bör utvidgas

I dag omfattas inte diskriminerande åtgärder av polis i diskrimineringslagen. Utredningen ”Ett utökat skydd mot diskriminering” (SOU 2021:94) lades fram under förra mandatperioden. Utredningen föreslog att enskilda ska kunna utkräva ansvar från polisen för diskriminerande åtgärder, men förslaget har ännu inte tagits vidare. Förslaget skulle också ge Diskrimineringsombudsmannen möjlighet att utöva tillsyn och möjlighet att bistå enskilda som anser att de exempelvis visiterats på grund av sin etnicitet. Även utredningen av säkerhetszoner (Ds 2023:31) lyfter att en utvidgning kan vara ”en viktig förstärkning av skyddet mot diskriminerande polisingripanden”⁶. Trots detta har regeringen valt att inte gå vidare med förslaget. Miljöpartiet vill återigen lyfta vikten av att detta förslag tas vidare och implementeras, särskilt med hänsyn till den stora risk för etnisk profilering och diskriminering som införandet av zonerna innebär.

Kraven för att upprätta en säkerhetszon är lågt ställda

En säkerhetszon ska få införas i ett visst område om det med hänsyn till en konflikt mellan grupper finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutning eller sprängning i området, och åtgärden är av synnerlig vikt för syftet att förebygga eller förhindra sådan brottslig verksamhet. Det räcker dock med att det finns minst två personer på vardera sida av konflikten. Det finns vidare inga krav på att konflikten ska ha en viss dignitet, intensitet, omfattning, varaktighet eller ändamål. Införandet av en säkerhetszon måste motiveras proportionerligt, särskilt med avseende på hur allvarligt intrånget är på den personliga integriteten samt de risker för etnisk profilering som föreligger. Miljöpartiet anser att detta kan leda till en alltför vidsträckt tillämpning och att förslaget bör begränsas ytterligare.

⁶ Ds 2023:31. (2023). s. 86. Säkerhetszoner – ökade möjligheter för polisen att visitera för att förebygga brott.

Det bör finnas en maximal gräns för hur stor en säkerhetszon får vara

Av utredningen framgår att zonerna ska vara geografiskt avgränsade och tydligt markerade i polisens beslut, exempelvis på en karta. Men någon bortre gräns för zonens omfattning finns inte. Det innebär att en zon i teorin skulle kunna omfatta hela städer eller regioner, något Miljöpartiet menar vore särskilt oproportionerligt. Miljöpartiet anser att det bör införas en maximal gräns för hur stort område det får handla om.

Det bör finnas en sammantagen tidsgräns för hur länge en zon får gälla

Ett beslut om att införa en säkerhetszon ska gälla för en viss tid, högst två veckor från dagen för beslutet, men kunna förlängas genom ett nytt beslut. Det finns ingen begränsning av antalet förlängningar. I praktiken kan detta innebära att en zon kan gälla tills vidare, även om en ny bedömning av nödvändighet och proportionalitet måste göras vid varje enskilt beslut om förlängning. Miljöpartiet menar att detta är oproportionerligt, samt att en sammantagen tidsgräns borde etableras för hur länge en säkerhetszon får gälla.

Begränsningar för barn bör övervägas

Barn är särskilt sårbara och har särskilda rättigheter, vilket innebär att polisen bör vara särskilt restriktiv vid beslut om tvångsmedel. Dock föreslås inga särskilda begränsningar eller bestämmelser i lag som ska reglera när tvångsmedlen får utföras mot barn. Liksom flera remissinstanser anser Miljöpartiet att propositionens motiveringar inte är proportionerliga. Genom att inte begränsa möjligheten till ingripande mot barn finns det en stor risk att polisen kontinuerligt diskriminerar, stigmatiserar och etniskt profilerar barn i väldigt unga åldrar. Det kan både skada barnen och befästa en stark misstro gentemot polisen.

Regeringen motiverar dessa ingripanden med att visitationer är mindre skadliga för barn än att inleda en kriminell bana. Miljöpartiet vill i detta fall påpeka att en överväldigande majoritet av de barn som kommer att visiteras på grund av säkerhetszonerna aldrig kommer vara i närheten av att inleda en kriminell bana. Flera remissinstanser påpekar även att det inte finns några empiriska belägg för att säkerhetszoner skulle motverka barns inblandning i kriminalitet.

Miljöpartiet menar att ingripanden mot barn inom säkerhetszoner bör omfattas av vissa begränsningar. Helst skulle ett mer omfattande ramverk för visitationer av barn införas.

Positivt med protokollföring – men viktigt att det efterlevs

Miljöpartiet välkomnar förslaget om att protokoll ska föras över alla ingripanden. Det finns dock uppgifter från bl.a. Civil Rights Defenders om att polisen underlåter att fullfölja den dokumentationsskyldighet som redan finns. Därför håller Miljöpartiet med Civil Rights Defenders om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka

sina rutiner kring dokumentation och att systematiskt följa upp hur ingripandena genomförs.

Löpande uppföljning är nödvändigt

Lagrådet anser att regler om säkerhetszoner bör tidsbegränsas, vilket regeringen inte hör samman i sin proposition. I stället vill regeringen tillsätta en utvärdering tre år efter att lagen har trätt i kraft. Detta är något helt annat och riskerar att göra säkerhetszoner permanenta. Att regeringen inte tidsbegränsar lagen, men ändå anser sig gått till mötes Lagrådets kritik, är i Miljöpartiets mening talande för den hänsyn regeringen tar till institutionell praxis. Miljöpartiet anser, liksom Lagrådet, att förslaget till lag om säkerhetszoner bör tidsbegränsas. Som utredaren föreslår bör Polismyndigheten regelbundet följa upp och utvärdera hur de nya reglerna har tillämpats. Miljöpartiet anser att även Diskrimineringsombudsmannen bör inkluderas i det löpande arbetet. En effektiv tillsyn måste säkerställas.

Rasmus Ling (MP)

Amanda Lind (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)

Annika Hirvonen (MP)